

Asia: VN/15985/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksen luonnoksesta laiksi yhdenvertaisuuslain muuttamisesta (varhaiskasvatuksen edistämisvelvollisuus)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Seta on pettynyt hallituksen esitykseen yhdenvertaisuuslain muuttamiseksi. Lakimuutos heikentäisi laissa säädetyn yhdenvertaisuuden edistämisvelvoitteen toteuttamista ja lapsen oikeutta syrjimättömyyteen. Sateenkaari-ihmisten näkökulmasta yhdenvertaisuuden edistämiseksi on edelleen selvä tarve. Esimerkiksi tuoreessa Euroopan perusoikeusviraston kyselyssä kävi ilmi, että sateenkaari-ihmisiin kohdistuva vihaperusteinen häirintä on lisääntynyt viimeisten viiden vuoden aikana. Muutoinkin yhdenvertaisuuden edistyminen Suomessa on ollut hidasta ja työtä tarvitaan edelleen, jotta yhdenvertaisuuslaissa kirjatut tavoitteet tosiallisesti toteutuisivat.

YK:n lapsen oikeuksien komitea on kiinnittänyt vuonna 2023 huomiota siihen, että kasvatusalan ammattilaisten osaamista ihmisoikeuksista, vähemmistöjen oikeuksista sekä syrjimättömyydestä tulee vahvistaa. Komitea ilmaissut huolensa muun muassa seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuoli-identiteettiin, sukupuolen ilmaisuun ja kehon piirteisiin perustuvasta jatkuvasta syrjinnästä sekä kiusaamisesta. Koska näihin liittyvät normit ja niiden mukainen ajattelu alkaa rakentua jo nuorena iässä, on yhdenvertaisuutta edistävä työ ehdottomasti aloitettava varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksessa luodaan pohja myöhemmälle elämälle, ja yhdenvertaisuutta edistämällä varmistetaan se, että erityisesti syrjinnän vaarassa oleviin ryhmiin kuuluville lapsille tuo elämän varhainen pohja olisi mahdollisimman kestävä.

Yhdenvertaisuuslain nykyinen pykälä 6 a velvoittaa varhaiskasvatuksen palvelujen tuottajat ja järjestäjät sisällyttämään yhdenvertaisuuden ja sen edistämisen osaksi omaa toimintaansa. Velvoite edistää yhdenvertaisuutta varhaiskasvatuksessa lisättiin yhdenvertaisuuslakiin kesäkuussa 2023.

Jos varhaiskasvatuksesta poistetaan velvoite edistää yhdenvertaisuutta, on se räikeässä ristiriidassa muun muassa hallituksen rasismien vastaisen toimintaohjelman sekä juuri julkaistun kansallisen

lapsistrategian toimeenpanosuunnitelman kanssa, jonka yksi kolmesta pääajatuksesta on tunnistaa paremmin haavoittuvassa asemassa olevien lasten tarpeet ja turvata heidän asemansa. Kuten hallituksen esityksen omissakin perusteissa todetaan, yhdenvertaisuuden toteutumisessa varhaiskasvatuksessa on puutteita, jotka johtuvat muun muassa henkilöstön tiedonpuutteesta.

Toteutuessaan ehdotus poistaa yksikkökohtainen velvoite yhdenvertaisuussuunnitteluun vaikuttaisi heikentävästi sateenkaari-ihmisten ja sateenkaariperheiden yhdenvertaisuuteen. Lakiesityksen taustaperusteluissa on hyvin tunnistettu se tarve, mihin yksikkökohtaisilla yhdenvertaisuussuunnitelmilla on pyritty vastaamaan. Seta huomauttaa, että aiemmin säädetyn yhdenvertaisuuslain muutoksen perusteet eivät ole muuttuneet miksikään.

Yhdenvertaisuussuunnittelulla voidaan lisätä henkilökunnan ymmärrystä yhdenvertaisuuden edistämisestä sekä lisätä keskustelua yhdenvertaisuudesta lasten ja heidän vanhempiansa kanssa. Seta pitää tätä keskeisenä sen tavoitteen saavuttamiseksi, että tosiasiallinen yhdenvertaisuus toteutuisi varhaiskasvatusyksiköissä nykyistä paremmin. Ylemmän tason suunnittelulla näihin tavoitteisiin päästäisiin merkittävästi pienemmällä todennäköisyydellä. Päinvastoin ylemmällä tasolla tehtävien suunnitelmien riskinä on päätyä tyhjiksi hallinnollisiksi dokumenteiksi, joiden käytännön vaikutukset jäävät pieniksi. Normienpurun kannalta lakiesityksen perusteet ovat siksi hyvin ohuet, jos sitäkään.

Henkilökunnan sitoutuminen on yhdenvertaisuutta edistävien toimenpiteiden tekemisen edellytys. Mikäli suunnitelma tehdään ylemmällä tasolla ja annetaan tiedoksi yksiköille, on sitoutuminen paljon heikompaa kuin yksikkökohtaisessa suunnitteluprosessissa, jossa henkilökunta, lapset ja lasten vanhemmat ovat mukana alusta alkaen.

Lakiesityksestä paistaakin puutteellinen ymmärrys yhdenvertaisuussuunnittelun prosessista nimenomaan työkaluna yhdenvertaisuuden edistämiseen. Vain paikallisesti toteutetun osallistavan tilannearvion pohjalta on mahdollista valita kullekin yksikölle relevantit edistämistoimenpiteet, joihin eri osapuolet ovat sitoutuneita. Kartoittamisen sekä tavoitteiden ja toimenpiteiden valikoinnin yhteydessä käydyt keskustelut ovat keskeisessä roolissa lisäämässä ymmärrystä yhdenvertaisuudesta ja sitoutumista sen edistämiseen.

Lakiesityksessä tehtävää muutosta perustellaan normien purkamisella, ja sillä, että varhaiskasvatuksen työntekijöiden työaika meni vähemmän hallinnolliseen työhön. Seta pitää hyvin valitettavana, mikäli hallituksen näkemys yhdenvertaisuussuunnittelutyöstä on näin vajavainen ja sitä pidetään ylimääräisenä hallinnollisena työnä. Yhdenvertaisuuden toteutuminen lasten arjessa on Setan näkemyksen mukaan pikemminkin lapsen edun kannalta ajateltuna varhaiskasvatuksen työn ytimessä, eikä mikään hallinnollinen lisävelvoite. Velvoitteen tarkoituksena on ohjata varhaiskasvatusyksiköitä tekemään yhdenvertaisuuden edistämisen kannalta välttämätöntä selvitys- ja ajatustyötä omasta toiminnastaan, mitä ilman varhaiskasvatuksen perusarvojen mukaista tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämistä ei tapahdu. Yhdenvertaisuus- ja

tasa-arvosuunnittelu on ennen kaikkea työkalu perustuslaissa saakka tunnistettujen tärkeiden yhteiskunnallisten tavoitteiden edistämiseksi. Lisäksi, kuten esityksessäkin todetaan, suunnittelutyöstä suuri osa toteutetaan osana normaalia varhaiskasvatuksen perustyötä.

Setan näkemyksen mukaan esityksessä on kyseessä budjettilaiksi naamioitu yritys heikentää yhdenvertaisuuden edistämismääräystä yhteiskunnassa, sillä säästöjen sijaan esityksen keskeinen vaikutus on yhdenvertaisuuden edistämisen tason heikentyminen. Tätä emme pidä hyväksyttävänä ja siksi Seta vastustaa hallituksen esitystä.

Hölttä Heta
Seta ry